

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Аноація. В статті дається визначення поняття «інновація», «інноваційні педагогічні технології». Розкриваються основні методологічні вимоги, яким повинна відповідати педагогічна технологія. Аналізуються основні групи інноваційних педагогічних технологій, які підвищують якість підготовки гуртківців. Розкривається сутність та значення інноваційних підходів до виховання дітей, визначаються складові інноваційного процесу та аналізуються ознаки інноваційного виховного середовища.

Ключові слова: виховання, індивідуалізація, особистісно-орієнтований підхід, інновації, інноваційні технології виховання, інноваційна діяльність вчителя.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Виховання, як зазначав ще у свій час Г. Сковорода, є умовою людського буття [1]. Оскільки кожна людина прагне прожити радісне, щасливе життя, тому і виховання повинно приносити задоволення. Процеси перебудови у сучасній школі зумовлені утвердженням нової гуманістичної парадигми виховання, у якій суб'єктом і метою виступає дитина. Організація її «саморуку» від нижчих до найвищих рівнів розвитку вимагають пошуку нових форм і засобів виховної роботи, які, «не ламаючи природи дитини», забезпечували б її соціалізацію та засвоєння нею загальнолюдських і національних цінностей. Впровадження інноваційних технологій у сферу освіти сприяє розв'язанню проблеми щодо їх якісного впливу на зміст, методи та організаційні форми виховання, які, у свою чергу, створюють умови для процесу оновлення в галузі підготовки майбутніх учителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Незважаючи на те, що педагогічні інновації стали предметом спеціального дослідження у вітчизняній науці лише в останні десятиліття, у цьому напрямі зроблено вже багато. Спектр вітчизняних наукових досліджень, що висвітлюють проблеми педагогічної інноватики, досить широкий.

Загальні проблеми педагогічної інноватики досліджуються в працях В. Взятишева, Ю. М'якотіна, В. Паламарчук, В. Пінчука та інших.

Особливостям організації різних напрямів виховання молодших школярів, у межах яких можуть впроваджуватись інноваційні технології, присвячено психолого-педагогічні дослідження сучасних науковців: І. Беха, О. Богданової, Т. Гуменникової, О. Киричука, Ю. Красовицького, Л. Кузнецової, О. Матвієнко, В. Мацулевич, В. Мухіної, В. Петрової, І. Підласого, Б. Приймана, О. Савченко, В. Сухомлинського, Г. Тарасенко та ін.

Разом з тим проблема інноваційності у виховній роботі потребує подальшої теоретичної та практичної розробки.

Формулювання цілей статті. Метою даної публікації є розкрити сутність та значення інноваційних підходів до виховання школярів та гуртківців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації, як відомо - це певні нововведення в певній конкретній галузі науки, а інновація педагогічна - це процес становлення, поширення й використання нових засобів, методів і форм (нововведень) для розвитку тих педагогічних проблем, які досі розв'язували по-іншому. Інноваційну спрямованість педагогічної діяльності зумовлюють соціально-економічні перетворення, які вимагають відповідного оновлення освітньої політики, прагнення вчителів до освоєння та застосування педагогічних новинок, конкуренція загальноосвітніх закладів.

К. Крутій наголошує, що інновації - це зміни всередині системи. У педагогічній інтерпретації і в найзагальнішому сенсі інновації означають нововведення в педагогічній системі, що поліпшують розвиток (перебіг) і результати освітнього процесу. Проте нововведення можуть і погіршити систему. Отож, узагальнює вчена, суть не в самих нововведеннях, а втім, що вони дають. Науковці (І. Підласий, А. Підласий) доводять, що інновація означає таке нововведення, що здійснюється в системі за рахунок її власних ресурсів (резервів) [4].

Нововведення (інновації) не виникають самі собою, а є результатом наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Інноваційний процес у вихованні розпочинається з етапу вивчення об'єкта чи явища виховного процесу. Головною рушійною силою інноваційної виховної діяльності є вчитель, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним і під час впровадження і поширення нововведень. Педагог-новатор є носієм конкретних нововведень, їх творцем, модифікатором. Він має широкі можливості і необмежене поле діяльності, оскільки на практиці переконується в ефективності наявних технологій виховання і може коригувати їх, проводити докладну структурування досліджень виховного процесу, створювати нові форми та методи. Основна умова такої діяльності - інноваційний потенціал педагога, тому сьогодні школі потрібен вчитель з яскраво вираженими творчими здібностями, здатний до організації своєї професійної діяльності на інноваційному рівні [1].

Будь-яка творча діяльність вчителя може бути мистецтвом або технологією. Мистецтво засноване на інтуїції, технологія - на закономірностях науки. З мистецтва все починається, технологією - закінчується, щоб потім все почалося спочатку.

Педагог-інноватор усвідомлює свою педагогічну місію - змінити на краще якість життя своїх вихованців. Він дбає не тільки про навчання та виховання - він хоче відкрити

дітям можливості творчого розвитку. Педагог-інноватор готовий до пошуку, прагне до вдосконалення, ініціативний, активний, креативний, компетентний. Серед особистісних показників виділяють також проектно-конструктивну свідомість [5]. Педагог-інноватор знаходиться в постійному пошуку нових ідей, здатний їх оцінити, творчо використовує те, що придатне, в своїй роботі, може створити свій творчий проект, свою освітню технологію.

К. Крутій визначає інноваційну діяльність як метод пізнання, за допомогою якого у природних або штучно створених умовах, що контролюються і керуються, досліджується освітнє явище, прогнозується новий спосіб розв'язання педагогічного завдання або проблеми. Цілеспрямованість інноваційної діяльності, на думку дослідниці, обумовлюється: об'єктивними потребами суспільства в оновленні роботи закладу; соціальним замовленням, виявленим органами управління освіти в результаті наукового прогнозу; реальними умовами і можливостями в даний період її розвитку; інтересами керівників, педагогів - тих, хто буде організовувати і проводити інноваційну діяльність [2].

В інноваційній школі вчителю необхідно створити такі умови, щоб кожна дитина почувала себе там комфортно, незалежно від її індивідуальних психофізіологічних особливостей, здібностей і нахилів. У центр уваги необхідно поставити фізичне, психічне й моральне здоров'я учнів.

Використовуючи знання з психології необхідно створити умови для того, щоб у дитини виникло внутрішнє бажання творити себе, а це, як відомо, показник найвищого рівня виховання.

Важливою ознакою інноваційного виховного середовища є наявність системи використання перспективних педагогічних технологій для забезпечення якісної освіти школярів [4]. В арсеналі нинішніх педагогів є безліч нових форм методів, технологій виховання, але в їх основі особистісно-орієнтований підхід до виховання. До найбільш розповсюджених належать такі: технологія виховання духовної культури школяра, педагогічне умовляння, технологія інтегрованого виховання, розвивальне виховання, технологія виховання успішної особистості, технологія роботи вчителя-вихователя з однією дитиною, технологія тьюторської підтримки та супроводу дитини, технологія нейролінгвістичного програмування, технологія «Педагогічна підтримка», технологія рефлексивного самовиховання, інтерактивні технології виховання, нові інформаційні технології та ін. Ігровими технологіями є казкотерапія, психокорекційне малювання, технологія «Виховувати, граючи - грати, виховуючи», технологія «Нова цивілізація», технологія виховання рольовими іграми тощо. Серед трудових виділяємо технологію «Трудові справи для школи і рідного міста (села)», серед природоохоронних «Школу природи», «Екологічну школу». Дозвіллевими технологіями вважаємо технологію «Школа,

відкрита соціуму», «Школа життєтворчості», технологію між вікового виховання та ін. До гуртків за інтересами, нахилами, здібностями належить технологія виховання та розвитку дітей за інтересами.

В основу сучасних технологій покладено особистісно-орієнтований підхід, який зумовлений пріоритетом особистості дитини, її гармонійного розвитку в умовах існуючої освітньої системи й передбачає трансформацію виховання у сферу самоствердження особистості. Особистісно-орієнтоване виховання - це виховання, метою якого є процес психолого-педагогічної допомоги дитині в становленні її суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Дослідник І. Бех визначає інваріанти особистісного підходу до виховання, серед яких формування у суб'єкта здібностей й усвідомлення себе особистістю; культивування у вихованця цінності іншої особистості; утвердження педагогом позитивної особистісної сутності вихованця як альтернатива аналізу, що викриває його негативні риси; культивування у вихованця досвіду свободи приймати особистісні рішення; відповідність образу «Я» вихованця результатам своєї поведінки; ціннісно-сміслова спрямованість предметної діяльності особистості; виховання у дитини готовності відстоювати себе як особистість; колектив як чинник унікальної ситуації виховання особистості тощо.

В основі запропонованого підходу до розуміння та організації особистісно орієнтованого виховання лежить принцип індивідуалізації, реалізація якого здійснюється через індивідуальне виховання. За формулюванням Г. Селевка, це така організація педагогічного процесу, при якій: 1) вихователь взаємодіє тільки з однією дитиною (на рівні «особистість» - «особистість»); 2) дитина сприймає вплив тільки однієї особистості із всіх оточуючих її людей; 3) школяр самостійно взаємодіє тільки з педагогічними засобами (книжка, комп'ютер тощо). Вчений наголошує, що ці моделі можуть існувати як окремо, так і разом [5].

Кожна інновація проходить апробацію, тобто масову перевірку доцільності їх застосування в освіті. Однак інноваційна діяльність завжди пов'язана із ризиком, це діяльність зі заздалегідь невідомим результатом. К. Крутій називає такі причини невдач: частина задумів не здійснюється через несприятливі умови (кадрові, матеріальні, морально-психологічні тощо); деякі передбачення виявляються помилковими. Науковець окреслює такі шляхи забезпечення ефективності інноваційної діяльності, ретельна підготовка і добре науково-методичне забезпечення інноваційної діяльності: передбачення у програмі роботи резервного часу, щоб у випадку невдачі виправити ситуацію традиційними методами, тобто вивчення наслідків інноваційної діяльності доцільно здійснювати не наприкінці навчального

року, а до його завершення, щоб мати можливість компенсувати недоліки у межах поточного навчального року [3].

Висновок. Таким чином, використання інноваційних технологій виховання забезпечить формування гармонійної особистості молодшого школяра. Однак це складний процес, який вимагає від педагога творчої, науково-пошукової діяльності. Дана проблема потребує подальшого дослідження, зокрема аналізу методики використання та систематизації інноваційних технологій виховної діяльності у практичній діяльності педагога позашкільного навчального закладу.

Літератури

1. Ляшко В. Технології інтерактивного навчання на уроках біології / В. Ляшко // Біологія і хімія в шк. — 2004. — №5. — С. 15-16.
2. Малая О. Інтерактивні та ігрові форми навчання на уроках географії / Оксана Малая // Географія та основи економіки в шк. — 2003. — № 3. — С. 8-11.
3. Мартинець А. М. Нові педагогічні технології: інтерактивне навчання / А. М. Мартинець // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. — 2003. — № 7/8. — С. 28-31.
4. Меркулова Т. К. Інтерактивні та творчі завдання під час навчання неособових форм дієслова / Т. К. Меркулова // Англ. мова та л-ра. — 2005. — № 8. — С. 2-5.
5. Мільто Л.О. Методика розв'язання педагогічних задач / Л.О. Мільто: Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С. Макаренка.-Суми ВВП "Мрія-1 ЛТД", 2000.-131 с.